

**HARC A MEGNEVEZÉSÉRT.
SZIMBOLIKUS TÉRHASZNÁLATI GYAKORLATOK
MEGJELENÍTÉSE A SZÉKELYFÖLDI MAGYAR ÉS ROMÁN
NYELVŰ NYOMTATOTT MÉDIÁBAN¹**

**THE STRUGGLE OVER NAMING.
PRACTICES OF REPRESENTATION OF SYMBOLIC SPACE
USAGE IN THE HUNGARIAN AND ROMANIAN LANGUAGE
PRINT MEDIA FROM SZEKLERLAND**

BUKOVINSZKY-CSÁKI ORSOLYA

KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, Csíkszereda
saranyorsi@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.59357/ProSciRural.2024.1.03>

Összefoglalás

Jelen írás a vidékkutatás, médiakutatás és a székelyföldi szimbolikus térhasználati gyakorlatok elemzésének keresztmetszetén helyezkedik el. A szimbolikus térhasználati gyakorlatok médiareprezentációjának vizsgálata által akar képet adni arról, hogy hogyan tudja a sajtó formálni a vidéki társadalmat, és hogyan formálja a Székelyföldről kialakult képet. Az elemzés tárgyaként az úzvölgyi katonatemető körül kialakult konfliktust választottam, amely konfliktus kiváltó oka pontosan a tér szimbolikus megjelölése volt. Ez a konfliktus a médiában hangsúlyosan jelen volt, a média is aktív szerepet vállalt a szimbolikus politizálásban, bekapcsolódott a szimbólumgyártásba, rájátszott, felerősítette a szimbolikus térhasználati gyakorlatokat. Az elemzés során két szinten vizsgálom a téma sajtóbeli megjelenítését: elsősorban azt vizsgáltam, hogy a sajtó hogy viszonyul ehhez a témához, hogyan tálalja ezt a szimbolikus eseményt, majd konkrét elemzésen keresztül azt elemzi, hogy a média a címképzésben a szimbolikusságot hogyan tálalja. Az elemzést pedig

¹ Ez a tanulmány a Debreceni Egyetem Humántudományok doktori iskolája Szociológia és társadalompolitika doktori programja keretében megírt, *Párhuzamos társadalmak teremtése. Az etnikumközi viszonyok építésének diszkurzív stratégiái a székelyföldi román és magyar nyelvű nyomtatott sajtóban* című doktori értekezésem alapján íródott. Az itt közölt írás jelentős része nem szerepel a dolgozatban, azonban pár részletet onnan kölcsönöztem.

párhuzamosan végzem a székelyföldi román és magyar nyelvű nyomtatott média-orgánumokban megjelent cikkeken, tehát egyszerre adok képet a román nyelvű média és a magyar nyelvű média szimbolikus térhasználati gyakorlat-megjelenítéséről.

Kulcszavak: szimbolikus térhasználat, rurális média, vidékkép, kritikai diskurzus-elemzés

Bevezetés

Az (új) régiók/tartományok kijelölésében, új határok meghúzásában, identitások kifejezésében és főleg láttatásában, elfogadtatásában a szimbolikus jellegű tevékenységeknek, a szimbolikus térhasználatnak fontos szerepe van (Bourdieu, 1985). Ez érvényes a székelyföldi régióra is. A tér szimbolikus elfoglalása, az identitás térbeli kifejezése fontos a Székelyföldön élő emberek számára, emiatt ebben a régióban a szimbolikus jellegű tevékenységeknek széles körű használata terjedt el, ezeknek a tevékenységeknek pedig hagyományai, periódusai, technikái vannak (lásd például Bodó, 2000, 2021 összeállításait ezekről a tevékenységekről vagy Zahorán, 2013, 2016, Patakfalvi-Czirják, 2015, 2019, 2021). Mindez pedig azért fontos, Bourdieu (1985) szerint, mert a regionális identitásért, illetve a régiók szimbolikus uralásáért folyó harcok a klasszifikációs küzdelmek egyik sajátos változatát képezik, amelyeknek tétje a *„szimbolikus vagy gazdasági előnyök és erőviszonyok megőrzése vagy megváltoztatása; vagy úgy is fogalmazhatjuk, hogy a társadalmi identitás (objektív vagy szándékolt) szimbolikus kifejeződéséhez kapcsolódó anyagi vagy szimbolikus árak képzését érintő szabályok megőrzése vagy megváltoztatása”* (Bourdieu 1985: 17). Azaz szerinte a terület megnevezéséért, kijelöléséért, a reprezentációs identitásdiskurzusok ellenőrzéséért folytatott verseny tétje a régió fölötti szimbolikus uralom és az ezzel járó gazdasági pozíciók megszerzése, megtartása. Tehát a szimbolikus küzdelem célja a gazdasági és szimbolikus tőkék felhalmozása, és végső soron, ezek segítségével a régió uralása. Emellett, szintén Bourdieu (1985) szerint, a megnevezésnek, valamint a megnevezések széleskörű elfogadtatásának, ismertetésének is kulcsfontosságú szerepe van új régiók létrehozásában, adott régióban élő csoportok létrehozásában. Hiszen a megnevezés, mint performatív-diszkurzív aktus, létrehoz, legitimál, manifesztál: *„A kategorizáció aktusa, amikor sikerül elfogadtatnia magát vagy amikor egy már elismert autoritás gyakorolja, önmagában is hatalmat jelent: az »etnikai« vagy »regionális« kategóriák éppen úgy, mint a rokonságjak,*

valamely realitást intézményesítenek, felhasználva a reveláció vagy a konstrukció hatalmát, mely a beszédben való tárgyasuláson (objektiváción) keresztül valósul meg” (Bourdieu, 1986: 13). Ezek a Bourdieu által felvázolt szempontok a Székelyföld esetében is érvényesek és szubsztanciálisak. A Székelyföld olyan vidék, régió, amelyre több csoport – romániai románok és magyarok – igényt tart. A régió uralása által szimbolikus, gazdasági, kulturális tőkéhez lehet jutni. De ezek a csoportok nemcsak igényt tartanak a területre, hanem kizárólagos igényt tartanak rá (Patakfalvi-Czirják – Zahorán, 2017: 108). Ennek az igénynek a kifejezésében és legitimálására való törekvésben a szimbolikus politizálásnak, szimbolikus térhasználatnak, valamint a megnevezés aktusának rendkívül fontos szerepe van.

Ebben a kontextusban érdemes az úzvölgyi katonatemetőben történt konfliktust elemezni. Ez a 2019-ben kirobbant eset meghatározta a román-magyar együttélést abban az évben, akkor a térségi szimbolikus gyakorlatok felerősödéhez, felértékelődéséhez vezetett, mindkét – azaz román és magyar – oldalon. Ezeknek a szimbolikus gyakorlatoknak pedig egyetlen célja volt: kifejezni az adott területre vonatkozó tulajdonlási igényt, és ezt az igényt szimbólumokkal, szimbolikus aktusokkal objektivizálni. A szimbolikus térhasználati gyakorlatok erőteljes felértékelődését a konfliktus esszenciája adta: az úzvölgyében történt konfliktus maga volt szimbolikus. Ennek pedig több oka volt. Egyrészt, ez a konfliktus szimbolikus jelentőségű helyen történt, mindkét oldal számára – egy első és második világháborús katonai temetőben –, amely helyen a régiót uralni kívánók harcoltak egymás ellen. A hely emellett határtelepülés is, régiók, kultúrák, történelmi királyságok határán fekszik, amely tovább emeli szimbolikus értékét. Ugyanakkor a temetőben román és magyar katonák vannak eltemetve, amely szintén tovább erősíti a hely szimbolikus jelentőségét, és lehetőséget teremt arra, hogy ezt a szimbolikus helyet egy sor szimbolikus eseménnyel töltsék fel mindkét oldal, saját szimbolikus jelentőségű jelekkel, stigmáikkal jelölje meg. Tehát az úzvölgyi katonatemetőben történt konfliktusban a szimbolikus politizálásnak széles körű gyakorlatát lehetett alkalmazni. A temető ügye megteremtette annak a lehetőségét, hogy ezeket a gyakorlatokat hatásosan lehessen használni, és végre lehessen vinni azt a régió kizárólagos uralására vonatkozó, tőkefelhalmozással járó tevékenységet, amelyet Bourdieu kapcsán az előbb felvázoltam. Ebből a szimbolikus politizálásból a romániai román és magyar média is kivette a részét: több száz cikk jelent meg ebben a témában, az úzvölgyi eset 2019-ben a román és magyar

nyilvánosságok egyik központi témája volt. Abban az évben, de azóta is, a legkisebb mozgás – és legyen az román vagy magyar mozgás –, ami történik Úzvölgye ügyben, mindig fel van hangosítva a médiában. Jelen írás ezt a médiadiskurzust elemzi: pontosabban azt, hogy az úzvölgyi eset kapcsán előtérbe kerülő szimbolikus térhasználati gyakorlatok hogyan jelentek meg a székelyföldi román és magyar nyelvű nyomtatott médiában. Ebben a bemutatásban a hangsúlyt a párhuzamosságra, kettőségre helyezem, amely párhuzamosság, kettőség az egész úzvölgyi ügyet végig kísérte. Ennek a lényege, hogy az Úzvölgye kapcsán két valóság létezett, egy román médiában közvetített valóság és egy magyar médiában közvetített valóság, és ezek a valóságok eltérő módon ábrázolták ezt a teljes konfliktust és a háttérben meghúzódó kiváltó okokat. Ezeket a párhuzamosságokat a konfliktus részletes bemutatásánál fogom kifejteni. A román nyelvű média olyan valóságot ábrázolt, amellyel azt hivatott igazolni, hogy neki van joga a teret megjelölni és kisajátítani. Tehát kifejtette kizárólagos igényét a területre. A magyar nyelvű média pedig olyan valóságot ábrázolt, amellyel azt hivatott igazolni, hogy neki van joga a teret megjelölni és kisajátítani. Azaz kifejtette kizárólagos igényét a területre. Tehát ez a probléma párhuzamosan épült a román és magyar nyelvű médiában. Ez a fajta párhuzamos építkezés pedig a média társadalomépítő szerepe szempontjából izgalmas: a román nyelvű média egyféleképpen próbálta befolyásolni saját olvasótáborát és igyekezett egyfajta Székelyföldképet, vidékképet kialakítani, míg a magyar nyelvű média másféleképpen próbálta befolyásolni saját olvasótáborát és igyekezett egy másfajta Székelyföldképet, vidékképet kialakítani. A párhuzamos Székelyföldképek építése nem újkeletű jelenség, ez a rendszerváltás óta létezik, fő terepe pedig nem meglepő módon a média (Biró, 1998). Az eltérő képek generálásának és elfogadtatásának tétje pedig nem más, mint a régió szimbolikus uralása és így a tőke felhalmozása.

Mindezeket figyelembe véve – régió szimbolikus uralása, a választott ügy szimbolikus töltete, a választott ügy eltérő, párhuzamos ábrázolása, ami illik a rendszerváltás után kiépült gyakorlatba –, ebben a tanulmányban a fókusz arra irányítom, hogy mi a szerepe a sajtónak a társadalom működésére. Pontosabban mi a funkciója ennek a témának a sajtóban való megjelenítésének a vidékképek szempontjából. Ezt a kérdést pedig több síkon elemzem. Egyrészt röviden felvázolom a székelyföldi szimbolikus térhasználati gyakorlatoknak néhány fontos jellemzőjét. Ezt követően az úzvölgyi konfliktust magát mutatom be részletesen, ezt a bemutatást pedig a

kettőségre, párhuzamosságra, egy román és egy magyar valóság meglétének hangsúlyozására életem ki. Ez a bemutatás két célt szolgál. Egyrészt részletezi az úzvölgyi konfliktus kiváltó okait, a konfliktus háttérében húzódó adminisztratív ellentmondásokat, eltérő politika, gazdasági akaratokat. Ennek a bemutatásnak a célja, hogy az elemzést érthetővé tegye. Másrészt a bemutatás célja megvilágítani, hogy a szimbolikus politizálásnak milyen adminisztratív, jogi, bírósági, gazdasági alapjai vannak. Hiszen, ahogy Bourdieu is írta, a megnevezésért folyó harcban a hatalomnak, autoritásnak, legitimitásnak fontos szerepe van. A megnevezésért folyó harcban az tudja megnevezését elfogadtatni, aki rendelkezik azokkal a szimbolikus, tárgyi kompetenciákkal, tőkékkel, amelyek szükségesek a megnevezés legitimálásához. Például bírósági döntések, hivatalos dokumentumok. Az úzvölgyi konfliktus részletes bemutatása pedig ezt a célt szolgálja: ismerteti azokat a kompetenciákat, amelyeket a megnevezésért folytatott harcban alkalmazni, hasznosítani lehet. Ezek a kompetenciák pedig eltérő módon oszlottak meg a románok és magyarok között, ezeket a kompetenciákat pedig eltérő módon hasznosította a székelyföldi román és magyar nyelvű média. Az úzvölgyi konfliktus bemutatását követően azt elemzem röviden, hogy a székelyföldi román és magyar nyelvű média a címkézésben a szimbolikuságot hogyan tálalja. Azaz, hogyan épül párhuzamosan a székelyföldi román és magyar nyelvű médiában a szimbolikus térhasználati gyakorlat.

Szimbolikus térhasználat, média, Székelyföld

A Székelyföldre jellemző ún. magyar szimbolikus térhasználati gyakorlatokat több évtizede elemzi a csíkszeredai központú KAM Intézet, valamint Bodó és Biró (lásd például Bodó, 1991, 1999, 2004; KAM, 1996, 1999, 2002; Bodó és Biró, 1997, Biró, 2006). Mint írják, az 1989-es rendszerváltást követően indult be újra a régióban a szimbolikus térhasználat, a terek szimbolikus megjelölése, s ezáltal a lokális identitások kifejeződése. Ezen gyakorlatok intenzitása az elmúlt három évtizedben korántsem csökkent. A szerzők szerint a székelyföldi szimbolikus tevékenység általában „helyhez kötött” és a térségre jellemző gyakorlatok szerint zajlik (Bodó-Biró, 2017). A gyakorlatok a szimbolikus jelentőséggel bíró események széles tárházát – ünnepek, szoborállítások, szoboravatások, megemlékezések, rendezvények, kopjafa-állítások, emlékműavatások stb. – foglalják magukba, illetve ezekhez „az *alkalmakhoz kapcsolható a szimbólumértékű tárgyaknak és cselekvéseknek a kiemelt fontosságú*

terekhez és alkalmakhoz kötődő, egyre szélesebb körű használata” is kapcsolódik (Bodó – Biró, 2017: 147). A térségi magyar szimbolikus térhasználati gyakorlatokban a médiának, diskurzusoknak, reprezentációknak pedig kiemelkedő szerepe van (Bodó – Biró, 2017).

A Székelyföld román nemzeti térbe való tökéletes integrálása – azaz a régió tökéletes uralása – valójában nem jelent más, minthogy megvalósulhat – vagy legalábbis közelebb kerülhet a megvalósuláshoz – a román nemzetállami törekvés, azaz az egységes román állam. A román nemzetiesítő törekvések legnagyobb gátját azonban a Székelyföld jelenti, pontosabban a gátat a *„magyar kisebbség etnikulturális és emancipációs igényei, illetve a székelyföldi regionalizmusra alapozó autonomista mozgalom alkotta*” (Patakfalvi-Czirják – Zahorán, 2017: 118). Ezért van hangsúlyosan szükség a román diskurzus szerint a román elem megőrzésére és megerősítésére ebben a régióban, ennek a megőrzésnek és megerősítésnek pedig több gyakorlata van a régióban (ehhez konkrét események és diskurzusok kapcsolódnak: lásd Zahorán, 2024). Az egyik ilyen gyakorlat a magyar és román ünnepek közti rivalizálás, a nemzeti és állami ünnepek közti párhuzam, s az ezekhez kapcsolódó nacionalista diskurzusok (Patakfalvi-Czirják – Zahorán, 2017: 126). Egy szintén ismert gyakorlat annak kifogásolása, hogy Székelyföld szimbolikus tájképéből a román elem hiányzik, a magyarok kisajátították a szimbolikus teret, ugyanakkor nem is tisztelik a román szimbólumokat (Patakfalvi-Czirják – Zahorán, 2017: 126). Mindez kiegészül azokkal a gyakorlatokkal, amikor adott román csoportok tagjai megpróbálják ellehetetleníteni a magyar szimbólumok használatát a régióban vagy feltételekhez szabják ezen szimbólumok használatát (részletekért lásd Patakfalvi-Czirják – Zahorán, 2017).

Mindezekre a fellépésekre azért is lehet szükség, mert különbség van a román és magyar szimbolikus térhasználat között, ez a különbség pedig az 1989-es rendszerváltást követően alakult ki. Míg a magyar szimbolikus térhasználatban a privát szférából – ahova a rendszerváltás előtt be volt szorítva – kilépett a nyilvános térbe, s igazából leuralta azt, addig ez a térségben élő románok esetében pontosan fordítva történt. Mint Biró (1996) hangsúlyozza: a székelyföldi magyarság esetében *„etnicitás termelődése az életvezetés nyilvánosabb, kevésbé személyes eseményei felé tolódott el. Azt is lehetne mondani, hogy ebben a régióban a magyar etnikumhoz tartozók mindennapi életvezetésének fontosabb területei mintegy felszabadulnak az etnicitás felmutatásának kényszere alól*” (Biró, 1996: 264). Ezzel szemben a térségben élő

románok esetében, az „1989 előtt az etnicitás nyilvános és szervezett fölmutatása határozta meg az etnikai határtermelési gyakorlatot, az utóbbi években ezeknek az alkalmaknak a száma jelentősen csökkent, és az etnicitás termelése a hétköznapi élet színterei, a privát szféra felé mozdult el” (Biró, 1996: 264). Ahogy arra Biró és Gagy (1996) felhívja a figyelmet: míg 1989 előtt szervezett szimbolikus események a román identitást és a román-magyar együttélést voltak hivatottak erősíteni, a rendszerváltást követő időszakban ezek a rendezvények majdnem teljesen leépültek s a változások után a régióban szervezett események döntő többsége kizárólag magyar lett: „Ezeket már nem a kölcsönösség, az egymás mellett élés ideológiája és szimbolikája jellemzi, hanem kizárólagosan a magyar oldalon folyó öndefiníciós kísérletezés” (Biró – Gagy, 1996: 66). Sőt, ahogy Zahorán (2016: 255) kiemeli: „mintha a másutt érvényesülő román dominanciát a Székelyföld »fokozott nemzetiesítésével«, magyarságának erőteljes hangsúlyozásával próbálnák ellensúlyozni a helyi magyar elitek”. Azaz minden – vagy inkább meglepően sok minden – etnicizált a Székelyföldön, amely természetesen ellenérzéseket vált ki a román oldalon. Annak a diskurzusnak a felerősítéséhez vezet, amely szerint a román állam elveszítette tekintélyét a Székelyföldön (Zahorán, 2024), vagy annak Székelyföldképnek az elterjedéséhez, miszerint Székelyföld egy „intoleráns vidék” (Biró, 1998). Utóbbi kép általában a médiadiskurzusokban épül.

Tehát látható, hogy a szimbolikus térhasználat, az eltérő vidékképek építése és a (médiá)diskurzusok ebben a tekintetben, ebben a régióban összefonódtak. Így ezeket érdemes egyszerre vizsgálni. Jelen írásban erre teszek kísérletet: az úzvölgyi konfliktus médiareprezentációján keresztül igyekszem feltárni, hogy a szimbolikus térhasználat eltérő, román-magyar gyakorlatainak a megjelenítésével a média milyen vidékképeket ábrázol, ezekben a Székelyföldképekben a nemzeti szimbólumokat, szimbolikus politizálást hogyan alkalmazza, jeleníti meg a média, párhuzamosan. Tehát hogyan jelenik meg a szimbolikus térhasználat a székelyföldi román nyelvű médiában és hogyan jelenik meg a székelyföldi magyar nyelvű médiában. Mielőtt azonban rátérnék a konkrét médiaszövegek elemzésére, bemutatom azt, hogy konkrétan milyen médiaszövegeket elemeztem és milyen módszertan segítségével.

Mintaösszeállítás és módszertani szempontok

Ahogy arra már korábban reflektáltam, jelen tanulmány a doktori értekezéshez szorosan kapcsolódó elemzést mutat be, de olyan elemzési fejezetet, amely a doktori értekezésben végül nem szerepelt. Az elemzés során hét Székelyföldön, azaz Hargita, Maros és Kovászna megyében megjelenő (napi)lapot vizsgáltam, összesen négy magyar nyelvű és három román nyelvű újságot:

- *Observatorul de Covasna*, Kovászna megye román nyelvű napilapja²,
- *Informația Harghitei*, Hargita megye román nyelvű, hetente több alkalommal megjelenő lapja,
- *Cuvântul Liber*, Maros megye egyik román nyelvű napilapja,
- *Hargita Népe*, Hargita megye magyar nyelvű napilapja,
- *Háromszék és Székely Hírmondó*³, Kovászna megyei magyar nyelvű napilapok,
- *Népújság*, Maros megye magyar nyelvű napilapja.

Ezeken kívül létezik/létezett az elemzett időszakban még két napilap a Székelyföldön: a Maros megyei *Zi de Zi Mureș* nevű román nyelvű lap, valamint a *Székelyhon*, székelyföldi regionális magyar nyelvű napilap (utóbbi nyomtatott kiadása 2022 őszén megszűnt). Ezeket végül több okból kifolyólag nem válogattam be az elemzésbe.

Az elemzési szövegtörzs összeállítása több lépésben zajlott. Első lépésként a mintát alkotó újságok webes felületén kerestem ki a témába illeszkedő cikkeket, majd a webes felületén közzétett cikkeket kiindulási pontként használva a lapok nyomtatott változatát is megvizsgáltam. A szövegtörzs összeállításához az újságok weboldalai található keresőmotorokat használtam, majd az általam megszabott Úzvölgye, illetve katonatemető (románul Valea Uzului és cimitir militar) kulcsszavakra kiadott összes cikket beválogattam a szövegtörzset alkotó mintába. A vizsgálati időszakom nyolc hónapra terjedt ki, 2019. április 30. és 2019. december 30. közti időszakot foglalja magába. Ebben a periódusban összesen 387 cikk kerül jelent meg az általam elemzett

² A lap 2024. január 11. óta hetilapként jelenik meg.

³ A *Székely Hírmondó* nyomtatott változatának kiadását a kiadó 2022 őszén felfüggesztette. A részletekért lásd Sarány, 2023

székelyföldi lapokba és ezáltal került bele az elemzési szövegtörzshez, ebből 85 román nyelvű cikk, míg 302 magyar nyelvű cikk.

A román nyelvű cikkek közül 35 az *Informația Harghitei* című lapban (az összes román nyelvű cikk 41,1 százaléka), 33 cikk a *Cuvântul Liber* lapban (38,8 százalék), 17 az *Observatorul de Covasna* lapban (20 százalék) jelent meg. A magyar nyelvű cikkek közül 109 a *Székely Hírmondó* napilapban (36,1 százalék), 107 cikk a *Háromszék* napilapban (35,4 százalék), 48 a *Hargita Népe* napilapban (15,8 százalék) és 39 a *Népújság* napilapban (12,9 százalék) jelent meg.

Az összeállított szövegtörzs elemzéséhez pedig Teun A. van Dijk kritikai diskurzuselméletét választottam módszertani megközelítésként. A kritikai diskurzuselmélet a nyelv és hatalom, a szöveg és a társadalom közti összefüggéseket, ezek kölcsönhatásait helyezi a vizsgálatok középpontjába, azzal a céllal, hogy a társadalomban fellelhető diskurzusokon, valamint ezek jellemzőin, összetevőin keresztül leképezze a társadalmi struktúrákat. A kritikai diskurzuselmélet a társadalmi egyenlőtlenségek vizsgálatának egyik irányzata, amellyel a nemzeti egyenlőtlenségek, rasszizmus, nacionalizmus stb. diskurzusok általi (újra)termelését lehet feltárni. Mindezek mellett ez a módszertani megközelítés alkalmas társadalmi csoportok identitásának feltérképezésére és megértésére, illetve a csoportviszonyok jellemzőinek leírására is. Azaz a Székelyföldön élő románok és magyarok identitásképzésének és egymáshoz fűződő viszonyának megértésére. Hiszen, Van Dijk megközelítése szerint (Van Dijk, 2001, 2015) a különböző csoportok diskurzusának elemzése által megismerhetők azok az ideológiák, amelyek a különböző társadalmi csoportok mindennapjait, a csoporttagok gondolkodását, különböző személyekről, témákról, eseményekről, ideológiákról alkotott elképzeléseit meghatározzák. Ezek az elképzelések Van Dijk szerint megjelennek az adott csoport által létrehozott diskurzusokban – tehát a médiadiskurzusokban. Tehát a kritikai diskurzuselmélet megfelelő eszköz arra, hogy ezt a témát úgy vizsgáljuk, ahogyan azt az előző fejezetben felvázoltam.

Úzvölgye és a katonatemető története

Úzvölgye lakatlan település, Hargita és Bákó megye határán fekszik. Noha a falu közigazgatásilag Hargita megyéhez tartozik, egyike azon településeknek, amelyek a megyehatáron kívül találhatók. Azaz Úzvölgye Bákó megye területén fekszik. A település az elmúlt években a román-magyar interetnikus konfliktusok egyik központi

helyszínévé, szereplőjévé vált, az úzvölgyi katonatemetőhöz köthető összetűzések 2019-ben beárnyékolták, meghatározták a román-magyar viszonyokat, az ügy azóta is rendszeresen a közbeszéd tárgyát képezi. Annak érdekében, hogy megértsük, mi okozta az úzvölgyi katonai temetőhöz köthető román-magyar ellentéteket, vizsályt, érdemes a település és a katonai temető történetét, létrejöttét, adminisztratív, gazdasági és szimbolikus jelentőségét megismerni. Hiszen mindezek együttesen igazolják azt, hogy miért pontosan ez az összetűzés váltott ki ekkora hatást a romániai románok és magyarok körében, és miért nem egy akármelyik másik temető vagy konfliktusra okot adható ügy. Az úzvölgyi katonatemetőt történetét, közigazgatási, gazdasági és szimbolikus jelentőségét erős kettősség jellemzi: mindig létezik egy magyar és egy román álláspont, valóság. Két olyan párhuzamos álláspont, amelyek mindegyike egyszerre gyökerezik történelmi adatokban, hivatalos dokumentumokban, törvényekben, bírósági döntésekben, emberi érzésekben, attitűdökben. Ezeket, ahogy a későbbiekben felvázolom, a média kiaknázza, amikor saját valóságábrázolását, vidékképét építette.

A temető kialakulásának párhuzamossága

Úzvölgye falu határtelepülés: az Osztrák-Magyar Monarchia és a Regát, Székelyföld/Erdély és Moldva történelmi régiók határán fekszik. Napjainkban a többnyire román lakosságú Bákó és a többnyire magyarok lakta Hargita megye határán található, jelenleg lakatlan település. A falu utolsó lakosa 2017-ben költözött el.

A település szimbolikus, történelmi szempontú jelentőségét nemcsak elhelyezkedésének köszönheti: Úzvölgyében az első és a második világháború során is zajlottak csaták a német haderők által támogatott magyar hadsereg és az oroszok, majd szovjetek által támogatott román hadsereg között (www.uz-volgye.ro). Az első világháborúban a régióban 1916 és 1918 között folytak összeütközések, a helyszínen az első betemetésekre legkésőbb 1916. október 17-én került sor, az akkor a helyszínen kialakított magyar királyi 39. honvéd gyaloghadosztály halottainak temetőjébe. A temető parcelláiról 1917-ben készítenek vázlatrajzot, eszerint összesen öt parcellába temették be a magyar hadsereg elesettjeit. A csatákban elesett román katonák holttesteit Dormánfalva közelében temették el. A magyar nyilvánosság, mivel a magyar hadsereg alapította a temetőt, és mivel – ahogy lennebb vázolólok – az ott eltemetett katonák túlnyomó többsége magyar nemzetiségű, magyar katonai temetőként tartja számon ezt a sírhelyet.

Azonban a trianoni békediktátum aláírását követően Úzvölgye területe Romániához került a temetővel együtt. A temető az 1920-as években pedig nagy változásokon ment keresztül (ONCE). Ebben az időszakban több kisebb romániai katonai temetőt felszámoltak, a halottakat pedig nagyobb, már létező temetőkbe központosították és helyezték végső nyugalomra. Ugyanez ment végbe az úzvölgyi katonai temetőben is. A romániai Hősök Kultusza Társaság 1926-27-ben hasonló elvek szerint 847 katonát temetett el az akkor Úzvölgyi Hősök Temetőjének nevezett sírkertben más kisebb sírhelyekből. A betemetéseket követően, 1927-ben készített temetői vázlatrajz alapján a temetkezési helyen már el volt temetve 350 magyar katona, ezek mellé hantolták el a további közel 900 elesett. Az 1927-es feljegyzések szerint így a temetőben nyugvó hősi halottak száma 1197-re emelkedett. A román nyilvánosság pedig erre az időpontra datálja a temető hivatalos létrehozását, hiszen, ahogy magyarázzák a temető ekkor nyerte el ma is ismert formáját. S mivel román kötődésű hivatalos szerv hozta létre, a románok sajátjukként tekintenek a sírkertre. Ugyanakkor nem tagadja egyetlen hivatalos román forrás sem azt, hogy 1927-es átrendezéseket megelőzően létezett ott egy sírkert, első világháborús magyar katonák sírjaival.

Román szervek feljegyzései szerint az úzvölgyében nyugvó 1197 halott közül 794 magyar nemzetiségű volt: 350 az első világháborúból, további 108 név szerint azonosított katona, illetve 336 név szerint azonosíthatatlan magyar nemzetiségű katona az 1920-as átcsoportosításokat követően került végső nyughelyére az úzvölgyi temetőbe. A katonai sírhelyen mindössze 11 román nemzetiségű katona nyugszik, ebből nyolc név szerint azonosított, három neve ismeretlen. A többi nemzetiség szerint azonosított halott német (43 név szerint azonosított és 78 név szerint ismeretlen), orosz (4+18), szerb (3 név szerint azonosított), olasz (2 név szerint azonosított) vagy osztrák (2 név szerint azonosított) nemzetiségű volt. További 242 halott nemzetisége ismeretlen.

Az 1927-es feljegyzések mellett létezik egy Temetői nyilvántartói lap 1988-ból, amelyet a Hargita Megyei Katonai Központ (Centrul militar județean Harghita) készített. Utóbbi dokumentum szerint a temetőbe a második világháború során további 108 német katonát temettek el. Így a temetőben nyugvó elesettek száma 1306-ra emelkedett.

Ugyanezen 1988-as dokumentum ugyanakkor 148 (149) román hősi halottat említ a korábbi 11 helyett. A román védelmi minisztériumnak alárendelt Hősök Emléke Országos Hivatal (ONCE), a korábbi Hősök Kultusza Társaság jogutódjának tájékoztatása szerint ez az adat téves. A tévedés alapja pedig az, hogy az 1988-as temetői nyilvántartói lap készítői összeadták az úzvölgyi (románul Valea Uzului) és az úzmezői (Poiana Uzului) katonai temetőben eltemetett, név szerint azonosított román nemzetiségű halottak számát. Az úzmezői temető egy első világháborús katonai temető, az ott eltemetett román katonák maradványait a két világháború közti időszakban átszállították a kománfalvi (Comănești) temetőbe. Tehát, az ONCE megerősíti, hogy a temetőben nem 148/149, hanem mindössze 11 román katona nyugszik.

A tér szimbolikus megjelölésének párhuzamossága

Erről a témáról jelen alfejezetben csak röviden írok, az elemzési résznél részletesen ki fogok térni arra, hogy pontosan milyen szimbólumokkal jelölték meg a románok és magyarok a teret. Jelen fejezetben csak azt mutatom be, mi váltotta ki pontosan a konfliktust.

A sírkertben, a Legiunea Jandarmi Ciuc egy 1934-es közleménye (Buletin Informativ) szerint 1254 fakereszt és négy kőkereszt állt, a kereszteken pedig a következő felirat szerepelt: un erou român, un erou german, un erou ungur (egy román hős, egy német hős, egy magyar hős). Emellett a közlemény említést tesz két monumentális fakeresztről, amelyeket az első világháború idején állítottak, illetve azt is dokumentálja, hogy a temetőnek kettő kapuja volt, egy fenyőfa és egy bükkfa kapuja.

A települést és a hozzá tartozó katonai temetőt 1968-ban a Hargita megyei, magyar többségű Csíkszentmárton faluhoz csatolták. A település előjárói a rendszerváltást követően, az 1990-es években helyreállítási munkálatokat végeztek a sírhelyen, amelynek részeként 1994-ben egy második világháborús emlékművet is emeltek, ahol évente augusztus 26-án tartanak megemlékezést. Később, 2011-ben újabb helyreállítási munkálatok folytak a temetőben, a Magyarország kormányának támogatásával, 2015-re 600 fakeresztet helyeztek ki a sírkertbe, melyekre felkerültek az Úz folyó völgyében vívott csatákban elesett magyar katonák nevei és a kerítését is megjavították. Az úzvölgyi katonai temető Hargita megye legnagyobb, legjelentősebb világháborús sírkertje.

Az etnikumközi viszonyok elmérgesedéséhez az vezetett, hogy 2019-ben, a Bákó megyei, többségében románok lakta Dormánfalva is átalakítási munkálatok végezett a temetőben: először áttette a temetőt a település magánvagyonából a település közvagyonába, majd összesen 52 betonkeresztet és egy ortodox keresztet építtetett ott. A betonkereszteken az erou român necunoscut (ismeretlen román hős) felirat szerepelt. A település ezzel annak a 148/149 román katonának kívánt emléket állítani, akik az 1988-as hibás temetői nyilvántartói lap szerint ott vannak eltemetve. Dormánfalvának minderre azért volt lehetősége, mert a település és a temető is közel hét évtizedig húzóódó adminisztratív vita miatt egyszerre képezte Csíkszentmárton és Dormánfalva közvagyonát. Így pedig Dormánfalva ki tudott váltani érvényes építkezési engedélyt a munkálatokra, sőt, ezekhez a kulturális minisztérium jóváhagyásával fogott neki. Hiszen, a Bákó megyei hivatalos dokumentumok szerint – ezeket lennebb vázolom –, a temető Dormánfalva közvagyonának részét képezte, tehát nyugodtan kiválthatta ezeket az engedélyeket. Ezt az adminisztratív feszültséget 2023. februárjában másodfokú törvényszéki ítélet oldotta fel: a Bákó Megyei Törvényszék jogerősen törölte a Dormánfalva városnak a sírkert fölötti tulajdonjogát.

Adminisztratív párhuzamosságok

A kettős tulajdonjog pedig ellentmondásos dokumentumok, félhivatalos találkozókat hatására alakult ki. Úzvölgye település, ahogy korábban írtam, 1968-ban, az ország adminisztratív átszervezése során Csíkszentmárton községhez került. A település közigazgatási elhatárolását az 1968/1136-os miniszteri tanácsi határozat szabályozta, az 1968/2, területi közigazgatást szabályozó törvény mellékletében pedig tételesen fel is sorolják a megyék településeit és ezek közigazgatási területeit is szabályozzák. A 2018/290-es törvény, amely az 1968/2-es törvényt módosította, megerősíti, hogy Úzvölgye Csíkszentmárton községhez tartozik.

Ennek ellenére Dormánfalva is jogot formált a településre a Bákó és Hargita megye kataszteri hivatalai közt lezajlott találkozóssorozat döntéseinek következtében. Először 1982-ben jelenik meg Úzvölgye Dormánfalva részeként egy dokumentumban, amelyet 1985-ben Hargita Megye Kataszteri Hivatala pecséttel látott el. Ez a pecsételt dokumentum 1998-ban kerül elő újra, amikor a Hargita Megye Kataszteri Hivatal elkezdte több megyei közigazgatási egység, köztük Csíkszentmárton határának a kijelölését (www.uz.hargitamegye.ro). Azonban a Hargita megyei hivatal által akkor

készített feladatfüzetből kimaradt Úzvölgye település, 77 hektár területtel. Ezt a hibát 1998-ban Csíkszentmárton polgármestere jelezte a telekkönyvi hivatalnak, amely elismerte, de nem korrigálta. Dormánfalva pedig erre a hibás, jogilag értéktelen dokumentumra hivatkozott amikor saját tulajdonjogát erősítette (Kovács 2020).

Ezt követően, 2001-ben találkoznak ismét a két megye kataszteri hivatalának, valamint Dormánfalva önkormányzatának képviselői, hogy a két megye határáról tárgyaljanak. Ezen a találkozón megállapítanak, minden törvényes előírást figyelmen kívül hagyva egy tetszőleges megyehatárt Dormánfalva javára, Úzvölgye pedig be is kerül a moldvai város kataszterébe. Ennek ellenére 2007-ben a temető területe bekerül Csíkszentmárton község közvagyonába is. Ez a döntés 2010-ben a romániai Hivatalos közlönyben is megjelenik. (www.uz.hargitamegye.ro)

Tehát 2019-ben, amikor az úzvölgyi temető ügye körüli botrány kirobbant, a temető és a település pontos adminisztratív besorolása tisztázatlan volt: az egyszerre szerepelt a két megye kataszterében és egyszerre szerepelt Csíkszentmárton és Dormánfalva közvagyonában is. A temető ügyét, ahogy korábban írtam, jogilag 2023-ban oldották fel, Csíkszentmárton javára.

Gazdasági párhuzamosságok

Gazdasági szempontból is számottevő volt ez az adminisztratív vita: a különböző, Dormánfalva javára döntő korábbi dokumentumok több Hargita megyei közbirtokosságot is károsítottak. A csíkszentmártoni Aklos közbirtokosság és a csíkcsekefalvi közbirtokosság három, összesen közel 16 hektáros területét saját nevére telekkönyveztette a Bákó megyei kisváros. Ezt annak ellenére tette meg, hogy ezeket a földeket a közbirtokosságok 2004-ben saját nevükre telekkönyveztették Csíkszeredában, miután visszaszolgáltatták számukra azokat (Kovács 2024).

A közbirtokossági területek dormánfalvi telekkönyveztetésének érvénytelenítésére a két közbirtokosság 2021-ben kezdeményezett bírósági eljárást. Azonban ameddig a két megye közti határról nem születik jogerős bírósági határozat, addig az ügyet nem lehet lezárni.

Emellett a megyehatár újrarajzolása vagy a meglévő megyehatár megerősítése további gazdasági előnyökkel/hátrányokkal jár(hat). Ez a téma azonban a temető ügye köré épült konfliktusban rendkívül ritkán került előtérbe, pedig ennek gazdasági szempontból számos következménye van. Amennyiben a mostani megyehatár marad

érvényben, Dormánfalva, Bákó megye „károsul”, veszít el sajátjának hitt, telekkönyvezett területeket. Azonban, ha a megyehatárt Dormánfalva, Bákó megye javára módosítják, akkor Csíkszentmárton, Hargita megye károsul. Ez a kérdés, ha megjelent a közvéleményben, akkor gyakran jelent meg nemzeti, történelmi keretbe ágyazva. Azaz, ha Csíkszentmárton javára döntenek a megyehatárok újrendezésében a kompetens hatóságok, akkor a Székelyföld javára és Moldva kárára döntenek. Amennyiben pedig Dormánfalva javára döntenek, akkor a Székelyföld fog területileg csökkenni, lesz a károsult és Moldva fog területileg nyerni, növekedni. Tehát román-magyar kérdésként tárgyalták a témát. Azonban ez a gazdasági szempont, egyáltalán a megyehatár kérdése nagyon ritkán jelent meg a közvéleményben, noha pontosan a megyehatár tisztázatlan helyzete ágyazott meg ennek a konfliktusnak.

A 2019-es úzvölgyi események párhuzamos interpretációja és reprezentációja a székelyföldi román és magyar nyelvű nyomtatott médiában

Tehát mindezen felvázolt körülmények vezettek oda, hogy az úzvölgyi katonai temető ügye az elmúlt időszak legmérgesebb román-magyar konfliktusává vált. Mivel sem a történelmi, sem az adminisztratív, jogi, gazdasági, szimbolikus térhasználati körülmények nem voltak pontosan letisztázva – s egyfajta román-magyar kettősség jellemezte mindezen körülményeket –, az ügy rendkívül sok aktort érintett, sok területre terjedt ki. Érintett volt a két település, Csíkszentmárton és Dormánfalva vezetősége, a két megye több állami szerve – megyei tanácsok, megyei kataszteri hivatalok, prefektúrák, bíróságok –, központi állami szervek – különböző minisztériumok, Állami Építkezési Felügyelőség –, helyi, megyei és országos politikusok és politikai pártok, jogvédelmi szervezetek, történelmi kutatóintézetek, nemzetközi szervezetek, diplomáciai szereplők, rendészeti szervek. És mindezen szereplők csak a helyzet jogi-adminisztratív-gazdasági részét voltak hivatottak kibogozni. Mivel ez a konfliktus erősen nemzeti töltetű volt – világháborús hősök maradványai fölött, szimbolikus helyen folyt a viszály – számos más aktor önként kapcsolódott be a konfliktusba: civilek, civil szervezetek, egyházak, focihuligánok és a média is rendkívül nagy szerepet vállalt ebben a konfliktusban, ennek a konfliktusnak a szításában, lehetséges megoldásainak a felvázolásában, terjesztésében. A konfliktus egészen odáig fajult, hogy a Dormánfalva által felállított betonkeresztok avatóünnepségén, 2019. június 6-án összetűzésbe keveredtek a temetőt élőlánccal körbekerítő magyarok és a magyar

nyelvű média által román parcellának nevezett új építmény felavatására érkező románok.

Ebben az írásban nincs arra lehetőségem, hogy részletesen felvázoljam az úzvölgyi események rövid kronológiáját, azonban a konfliktust kiváltó, már felvázolt körülmények 2019-es alakulására röviden reflektálnék. Ebben a reflexióban pedig a percepciók fognak előtérbe kerülni: azt fogom kiemelni, hogy ezeket a történelmi, adminisztratív, jogi, gazdasági és szimbolikus térhasználati szempontból kettős, párhuzamos körülményeket hogyan interpretálta a román és magyar közvélemény. Pontosabban azt mutatom be, hogy ezeket a körülményeket hogyan interpretálta a székelyföldi román és magyar nyelvű média, egymástól eltérően, gyakran párhuzamosan. Ezen interpretációknak egy szeletét – a szimbolikus térhasználatra vonatkozó szeletét – az elemzés során részletesen ki fogom fejteni.

A törvények, adminisztratív helyzet párhuzamos interpretálása

Az, hogy a konfliktus ilyen lassú lefolyású volt, annak is köszönhető, hogy a terület pontosan tulajdonjoga a konfliktus kirobbanásakor tisztázatlan volt: anomáliának köszönhetően egyszerre képezte Csíkszentmárton és Dormánfalva tulajdonát. S míg ezt az anomáliát bírósági úton nem sikerült tisztázni, igazából mindkét érintett településnek jogi szempontból igaza volt. És ezt a jogi háttérrel mindkét nyelvű média használta: a román nyelvű média – többnyire – a dormánfalviak álláspontját közvetítette, a magyar nyelvű média pedig – többnyire – a csíkszentmártoniak álláspontját közvetítette. Tehát a román nyelvű média szerint a dormánfalviak törvényesen jártak el, amikor saját temetőjükben építkeztek, és a csíkszentmártoniak jártak el törvénytelenül, amikor kifogásolták, különböző utakon támadták ezeket az építkezéseket. A magyar nyelvű média interpretációjában azonban pontosan a csíkszentmártoniak jártak el törvényesen, és a Dormánfalviak jártak el törvénytelenül, amikor a szomszéd település temetőjébe beépítkeztek⁴.

⁴ Az egyik felet sem érdekelt különösebben, hogy igazából mindkét település törvénytelenül építkezett a temetőben: 2019. június 3-án a Nemzeti Védelmi Minisztérium állásfoglalást ad ki, amelyben kiemeli, hogy az idegen háborús emlékhelyek átalakítása csakis a minisztériumnak alárendelt ONCE előzetes hozzájárulásával végezhető el, és a hivatal – 2004-es megalakulása óta – nem járult hozzá az úzvölgyi katonatemető átalakításához.

És a tulajdonjog csak egyetlen szelete volt a törvények, adminisztratív keret kettős, párhuzamos interpretálásának. Hasonló kettőség jellemezte a dormánfalviak által, a betonkeresztekre kiváltott építkezési engedély legalitását is – a magyar nyelvű média értelmezésében, tulajdonjog hiányában nem kaphatott volna Dormánfalva építkezési engedélyt, a román nyelvű média értelmezésében azonban, mivel a temető Dormánfalva tulajdona, jogilag megkérdőjelezhetetlen az építkezési engedély érvényessége.

Amikor pedig nem lehetett ennyire párhuzamosan értelmezni a jogi környezetet, akkor az azt befolyásoló állami intézmények kompetenciáit kérdőjelezte vagy éppen használta fel a magyar és román nyelvű média. Tehát például amikor 2019. május 9-én a Kultúra és Nemzeti Identitás Minisztériuma, valamint az Állami Építkezési Felügyelőség közölte, hogy Dormánfalva polgármesteri hivatala törvénytelenül építkezett a temetőben, ezt a magyar nyelvű média arra használta fel, hogy saját jogi valóságát erősítse – lám ezek az állami intézmények nekünk adnak igazat –, míg a román nyelvű média arra használta fel, hogy kétségbe vonja ezeknek az állami intézményeknek a hitelességét, kompetenciát, és ezzel jelentéktelennek tüntesse fel a döntéseiket – lám ezek nem is igazi *román* állami intézmények, hiszen a magyaroknak adnak igazat. Ugyanez működött fordítva is: ha egy román intézmény olyan döntést hozott, amely a román álláspontot erősítette, azt az intézményt a magyar nyelvű média diszkrimináló, magyarellenos intézményként jelenítette meg, míg a román média azt emelte ki, hogy további intézmények döntései erősítik a mi, román jogi valóságunk.

A törvények, hivatalos döntések, dokumentumok, álláspontok kettős, párhuzamos értelmezése végig kísérte ezt a konfliktust. Ennek oka az volt, hogy rengeteg állami intézmény volt érintett ebben a konfliktusban, a különböző állami intézmények pedig gyakran különböző, egymásnak homlokegyenest ellentmondó álláspontokat képviseltek. Sőt, az is gyakran előfordult, hogy az állami intézmények megváltoztatták álláspontjukat. Tehát, míg például 2019. május 9-én a Kultúra és Nemzeti Identitás Minisztériuma azt az álláspontot képviselte, hogy Dormánfalva törvénytelenül építkezett a temetőben, addig 2019. június 24-én már műalkotásnak nyilvánította az illegálisan felállított betonkereszteket. Ezeknek az állandóan változó, egymásnak folyamatosan ellentmondó normatív aktusoknak, hivatalos iratoknak, közlemé-

Tehát sem a csíkszentmártoniak, sem a dormánfalviak nem végezhetek volna semmilyen munkálatot a temetőben.

nyeknek, álláspontoknak az értelmezése, az úzvölgyi konfliktus köré épített médiadiskurzus fő táptalaja volt. Ezek a megnyilvánulások pedig azért kaptak ekkora jelentőséget, mert mind a kulcskérdés megválaszolásában játszottak szerepet: az örök kié itt a tér kérdésnek a megválaszolásában.

A történelem párhuzamos interpretálása

A temető ügye kapcsán az egyik kulcskérdés az volt, hogy valójában ki alapította a temetőt, történelmi szempontból nézve kié a temető és ezekre alapozva, ki uralhatja azt nemzeti szimbólumaival. A magyar nyelvű média értelmezésében a temető egyértelműen magyar katonai temető: azt a magyar hadsereg alapította 1917-ben, elsőként magyar katonákat temettek oda, és a temetőben nyugvó 1306 halott közül legalább 794 magyar katona. Tehát, ha valakinek történelmi szempontból joga van a temetőre, s joga van arra, hogy a temetőt nemzeti szimbólumaival megjelölje, látogassa, szimbolikus jelentőségű eseményekkel feltöltse, az a magyar közösség.

A román nyelvű média értelmezésében azonban a temető román katonai temető – igaz a temető általában úzvölgyi nemzetközi katonai temető (Cimitirul militar internațional din Valea Uzului) névvel szerepelt a román nyilvánosságban. A román nyelvű média szerint, mivel a temető ma ismert arculatát a román állami Hősök Kultuszáért Társaság alakította ki, így ez a társaság nevezhető a temető alapítójának. Tehát az semmiképp nem tekinthető magyar temetőnek, az román intézmény által alapított nemzetközi jellegű katonai sírhely. Így pedig a románoknak van jogosítványuk, történelmi alapjuk arra, hogy a temetőt sajátjukként kezeljék, saját nemzeti szimbólumaikkal megjelöljék, saját szimbolikus eseményeikkel feltöltsék. És főleg a magyaroknak nincsen jogosítványuk arra, hogy a temetőt szimbólumhasználati szempontból kisajátítsák. Hiszen a temető semmiképp sem *csak* az övék.

A tőkefelhalmozás párhuzamos interpretálása

Ahogy arra korábban reflektáltam a gazdasági szempontok, noha számottevőek voltak, a közvéleményben ritkán jelentek meg. A gazdasági tőkefelhalmozás, földek megszerzése/elvesztése sem a román nyelvű, sem pedig a magyar nyelvű médiában nem játszott fontos szerepet.

A tőketípusok közül a politikai és szimbolikus tőke felhalmozása került ebben a konfliktusban előtérbe. Azok az érintett aktorok vagy a konfliktusba önkéntesen

belépő aktorok, akik ügyesen lavíroztak, rájátszva a közhangulatra, komoly politikai, szimbolikus tőkét tudtak magunknak ebből az ügyből kovácsolni. Erre a legjobb példa George Simion, aki még független EP-képviselőjelöltként lovagolta meg ezt az ügyet. 2019. május 17-én ment ki első alkalommal a temetőbe, ahol, állítása szerint összetűzésbe keveredett a temetőben levő magyarokkal, akik meg is verték. Erről Simion Facebook-oldalán számolt be. Majd egy nappal később visszament a temetőbe, hogy román nemzeti színű szalagokat kössön a felállított betonkeresztekre. Ezt követően Simion az úzvölgyi események egyik kulcsfigurájává vált, s ezáltal indult be igazán politikai karrierje. A 2019-ben még függetlenként induló EP jelölt 2025-ben másodikként végzett a romániai elnökválasztásokon.

A tér párhuzamos megjelölése

Amennyiben megnézzük, hogyan nézett ki a katonai temető a konfliktus kirobbanása előtt, látható, hogy azt a teret a székelyföldi magyarság megjelölte, kisajátította. A temető bejáratánál székelykapu áll. A székelykapun a következő dátumok szerepelnek: 1916-1918, illetve 1944, ezekben az időszakokban zajlottak az Úzvölgyében csaták.⁵ A dátumok alatt a következő felirat olvasható, kizárólag magyar nyelven: „Vándor, emlékezz azt tettük amit megkövetelt a haza”. A kapu mellett különböző magyar feliratok, plakettek találhatók, a temetőben apró fakeresztek, illetve több emlékmű. Egyik emlékművön a következő magyar felirat olvasható: „Az úz-völgyi és a magyaroszi harcok megdicsőült hőseinek emlékére állította a m. kir. 10. honvédgyalogezred 1917. nov. 1-én”. Egy másikon: „AZ ÚZVÖLGYÉBEN ELESETT HŐSŐK EMLÉKÉRE ÁLLÍTOTTA A CSÍKSZENTMÁRTONI RÓMAI-KATÓLIKUS EGYHÁZKÖZSÉG 2004. AUGUSZTUS 26-ÁN.” A kereszteken, emlékműveken magyar zászlók, magyar zászlós koszorúk. A temető akkori arculatát 1996-ban kapta, felújítási munkálatokat pedig a 2010-es években, a magyar állam támogatásával hajtott végre Csíkszentmárton önkormányzata.

A tér szimbolikus megjelölése egy sor szimbolikus eseménnyel egészült ki: megemlékezésekkel, ünnepségekkel töltötték fel a teret. Hagyományosan augusztus 26-án a temetőben emlékeznek meg azokra a székely honvédekre, akik az I. és II. világháború során ott teljesítettek katonai szolgálatot. Ezeken a szimbolikus

⁵ Az úzvölgyében lezajlott csaták menetéről lásd: <https://www.uz-volgye.ro/hu/8-hu/202-az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete>

rendezvényeken még olyan személyek is részt vesznek/vettek, akik harcoltak az ottani csatában. A rendezvényeken, hogy annak megfelelő szimbolikus töltetet adjanak, gyakran a magyar nemzeti identitást kifejező viseletben – magyar katonai viselet, népviselet – vettek részt az érdeklődők, sokan, ha nem is teljes viseletben jelentek meg, nemzeti hovatartozásukat kokárdákkal, zászlókkal fejezték ki.

Ebbe a kis, magyar miliőbe „költözött be” a „románság”, s jelölte meg ő is a teret saját nemzeti identitásának jelképeivel. Elsősorban felállította az ötvenkét betonkeresztet, valamint az ortodox emlékművet. Majd elkezdett szimbolikus eseményeket tartani a temetőben. Elsősorban ceremóniális körülmények között akarta felavatni, felszentelni a kihelyezett szimbólumokat, a létrehozott emlékhely. Az emlékhelyt felavatták, azonban a körülmények korántsem volt ceremóniálisak, meghittek, ideálisak, hiszen a felavatási esemény erőszakba, veredekésbe torkollott magyarok és románok között. A felavatási szertartást követően a romániai románság is elkezdte szimbolikus jellegű eseményekkel feltölteni, megjelölni a teret: 2019 októberében és júniusában is megemlékezéseket tartottak a temetőben, a román hadsereg és a román hősök napja alkalmából. Ezen szimbolikus eseményeken további nemzeti szimbólumokat – főleg zászlókat – helyeztek el a temetőben. Többen a nemzeti identitást kifejező népviseletben vettek ezeken az eseményeken részt és általában politikai, civil szervezetek mellett az ortodox egyház képviselői is jelen voltak ezeken az eseményeken. A román hadsereg és a román hősök napja alkalmából rendszeresen tartanak megemlékezéseket azóta is a temetőben. A következőkben azt mutatom be röviden, ezek a szimbolikus térhasználati gyakorlatok hogyan jelentek meg a székelyföldi román és magyar nyelvű médiában, és hogyan épültek párhuzamosan.

Szimbólumhasználat az elemzett magyar nyelvű médiadiskurzusban

A magyar nemzeti identitást kifejező szimbólumokra való hivatkozás rendkívül jellemző volt a magyar nyelvű médiára. És itt szimbólumok alatt egy sor tárgyat, stigmát, eseményt értek, amelyeket a különböző kategóriákba lehet sorolni:

- magyar nemzeti szimbólumok – mint zászlók, kokárdák, népviselet, katonai viselet, feliratok, koszorúk, táblák;
- magyar emlékhelyre való hivatkozásokat – mint sír, kereszt, temető, emlékmű, honvéd, magyar katona, magyar hős, sírkert, halott, magyar katonatemető;

- lokális identitást kifejező szimbólumok – mint székelykapu, székely zászló, székely ruha;
- magyar történelmi egyházakra való hivatkozás – mint istentisztelet, ökumenikus istentisztelet, kápolna, pap, püspök, ferences atya, ferences szerzetes;
- temetőben szervezett, magyar szimbolikus eseményekre való hivatkozás – mint megemlékezés, ünnepség, évforduló, szimbolikus tanácsülés;
- fontos személyekre, mint szimbólumokra való hivatkozás – mint Szent Vendel;
- Ezek mellett megjelennek a román nemzeti identitást kifejező szimbólumokra való hivatkozások is. Ebben az esetben is különböző kategóriákat különítettem el, s a különböző kategóriákba a következő gyakran visszatérő jelölt megnevezéseket soroltam:
- kifejezetten román nemzeti identitást kifejező emlékhelyre való hivatkozás: betonkereszt, ortodox emlékmű, román katona, román parcella;
- kifejezetten román történelmi egyházra való hivatkozás: ortodox szertartás, ortodox pópa;
- kifejezetten román nemzeti identitást kifejező szimbolikus eseményre való hivatkozás: kitüntetés (2019 októberében kitüntette Constantin Toma, Dormánfalva polgármestere azokat a személyeket, akik a június 6-i felavatáskor elsőként hatoltak be a temetőbe), temetőfoglalás/temetőgyalázás (így jelent meg a magyar nyelvű médiában a román parcella felavatása), román megemlékezés.

Szimbólumok a címekben

A nemzeti identitást kifejező szimbólumok megjelenítésére már a székelyföldi magyar újságok által témában közölt cikkek címeiben találhatunk is példákat:

- magyar nemzeti szimbólumra, kimondottan a katonai temetőre való hivatkozás: Üvöltő emberszabásúak az úzvölgyi temetőben. A románok újabb szegénynapja (Székely Hírmondó), Elkezdődött a szakmai egyeztetés az úzvölgyi temető ügyében. Tájékoztatás a jogsértésekről (Székely Hírmondó), Úzvölgyi katonatemető. A román nagykövet megtagadta a párbeszédet a magyar külüggyel (Népújság);

-
- magyar nemzeti identitást kifejező emlékhelyre való hivatkozás: Akik a kereszt alatt nyugszanak (Háromszék), Hol sírjaink domborulnak (Háromszék), Politikai megoldást keresnek az emlékhely ügyében (Háromszék), Úzvölgye osztrák–magyar katonai temetője (Háromszék), Merénylet az Úz-völgyi magyar hősök temetője ellen (Hargita Népe), Több ezer ember kiáltotta az úzvölgyi sírkertben: ne bánts a magyart! (Székely Hírmondó – csak az online felületen jelent meg a cikk ezzel a címmel);
 - magyar történelmi egyházakra való hivatkozás: A magyarok is kápolnát építenének. Ne lopják el a halottakat! (Székely Hírmondó);
 - magyar nemzeti identitást kifejező szimbolikus eseményre való hivatkozás: Megemlékezés Úzvölgyében (Székely Hírmondó), Ökumenikus istentiszteleten emlékeztek meg az úzvölgyi csata 75. évfordulóján (Székely Hírmondó – ugyanaz, mint az előző cikk, ezzel a címmel az online felületen jelent meg), Meghívó a 25. úzvölgyi megemlékezésre (Székely Hírmondó),
 - Ezek mellett találunk példákat arra, hogyan jelennek meg a román nemzeti identitáshoz köthető szimbólumok a magyar nyelvű cikkek címeiben:
 - román nemzeti szimbólumra való hivatkozás: Elhalasztották a román emlékmű felavatását. Ezek az úzvölgyi katonai temető védelmében (Háromszék); Úzvölgyi katonatemető: elhalasztotta a dormánfalvi polgármester a román emlékmű felavatását (Székely Hírmondó – csak az online felületen megjelent cikk, cím);
 - román nemzeti identitást kifejező emlékhelyre való hivatkozás: Letakarták a betonkeresztet, őrséget álltak (Háromszék – csak az online felületen jelent meg ezzel a címmel), Megszámolták a román katonákat. Megszólalt az ONCE (Székely Hírmondó)
 - román nemzeti identitást kifejező szimbolikus eseményre való hivatkozás: Román megemlékezés Úzvölgyében (Hargita Népe), A román hadsereg napja. Kitüntették az úzvölgyi temetőfoglalókat (Háromszék), Kitüntetett temetőfoglalók (Székely Hírmondó);
 - román nemzeti identitást kifejező szimbolikus eseményre, ezen belül a román parcella felavatására való hivatkozás: Felhívják a világ figyelmét a temetőgyalázásra (Háromszék), Prefektusi ultimátum a temetőfoglalóknak (Háromszék), Visszatértünk Úzvölgyébe a temetőfoglalás másnapján (Hargita Népe), Csend és vádaskodás az úzvölgyi erőszakos temetőfoglalás után (Háromszék);

- román történelmi egyházra való hivatkozás: Ortodox szertartás keretében felszentelték a román hősök emlékművét az úzvölgyi katonatemetőben (Népújság – csak az online felületen jelent meg a cikk);
- Mindezek mellett találni olyan címeket is, amelyek éles határt vonnak a magyar nemzeti identitást kifejező szimbólumok és a román nemzeti identitást kifejező szimbólumok között:
- különbségtétel a magyar nemzeti identitást kifejező emlékhely és a román nemzeti identitást kifejező emlékhely között: Úzvölgye: román betonkereszt magyar hősök sírján – Már a temetőinket is ellopják (Hargita Népe), Román katonasírok betonkeresztjeit telepítették az úzvölgyi magyar katonatemetőbe (Székely Hírmondó – csak az online felületen megjelent cikk).

Tehát látható, hogy a nemzeti identitást kifejező szimbólumok használata, a szimbólumok közti különbségtétel rendkívül fontos szerepet játszik a székelyföldi magyar nyelvű diskurzusban, azok már számos cikk címében megjelennek. Jól látható, hogy a magyar nyelvű média éles határt von a saját nemzeti identitásainak megjelenítése és a román nemzeti identitást kifejező szimbólumok megjelenítése között. A magyar nemzeti identitást kifejező szimbólumok lesznek többségében a jelöletlen kategória, a román nemzeti identitást kifejező szimbólumok pedig jelölve jelennek meg: vagy egy jelző – általában román – társul ezekhez, vagy olyan kifejezésekkel, megnevezésekkel jelennek meg, amelyeket a magyar nemzeti szimbólumok kifejezésére, megnevezésére a székelyföldi magyar nyelvű média nem használ.

Így például amikor a magyar nyelvű médiában a „megemlékezés az Úzvölgyében” kifejezés jelenik meg, ami egy etnikai szempontból jelöletlen kategória, a magyar nyelvű média egyértelműen a magyar identitást kifejező szimbolikus eseményre használja ezt a kifejezést, megnevezést. Ezzel szemben a román fél által szervezett megemlékezésről van szó, akkor az „román megemlékezésként” jelenik meg. Tehát ez lesz a jelölt kategória. Vagy míg a katonai temetőben elhunyt magyar nemzetiségű katonák általában magyar hősként, honvédként jelennek meg a székelyföldi magyar nyelvű médiadiskurzusban, a román nemzetiségű katonák általában „román katonaként” szerepelnek. A román hős kifejezést pedig általában a Dormánfalva által a katonai temetőben állított emlékmű megnevezésével összevonva használja a magyar nyelvű média, a következőképpen: „román hősök emlékműve”. De ebben az esetben sem a magyar nyelvű médiadiskurzus nevezi „hősnek” az úzvölgyi temetőben

eltemetett „román katonákat”, a kifejezést azért használja, mert így terjedt el a médiadiskurzusban a dormánfalviak által felállított emlékmű neve.

A legélesebb ellentét azonban a román parcella felavatásához köthető szimbolikus esemény kapcsán látható. Míg – ahogy azt a későbbiekben látni fogjuk – a székelyföldi román nyelvű médiában *inaugurare* – azaz felavatás –, illetve *comemorar* – azaz megemlékezés – megnevezéssel jelenik meg a román parcella átadása, addig ezt a magyar nyelvű média temetőfoglalásként, temetőgyalázásként jeleníti meg. Tehát ugyanazt az eseményt teljesen másként jeleníti meg a magyar és román nyelvű média, párhuzamosan értelmezi a történeteket, párhuzamosan valóságokat és eltérő vidéképeket épít. Ezt a megállapításom erősíti meg a román nyelvű médián végzett hasonló elemzés.

Szimbólumhasználat az elemzett román nyelvű médiadiskurzusban

A román nemzeti identitást kifejező szimbólumokra való hivatkozás rendkívül jellemző volt a román nyelvű médiára is. Ezeket szintén kategorizálni lehet:

- román nemzeti szimbólumok – mint zászlók (*steag, tricolor*), feliratok (*inscripții*), koszorúk, táblák;
- az úrvölgyi emlékhelyre való hivatkozások – mint sír (*morminte*), kereszt (*cruce* és *troiță*), temető (*cimitir*), internacionális, multinacionális (*cimitir internațional, cimitir cu caracter multinațional*), katona (*soldat*), hős (*erou*), keresztény (*creștin*);
- román történelmi egyházara (ortodox egyházra) való hivatkozás – mint istentisztelet (*slujbă*), pópa (*popă*);
- temetőben szervezett, román szimbolikus eseményekre való hivatkozás – mint megemlékezés (*comemorar*), ünnepség (*sărbătoare*), felavatás (*inaugurarea*), hadsereg napja (*Ziua Armatei*), hősök napja (*Ziua Eroilor*);
- Ezek mellett megjelennek a magyar nemzeti identitást kifejező szimbólumokra való hivatkozások is. Ebben az esetben is különböző kategóriákat különítettem el, s a különböző kategóriákba a következő gyakran visszatérő jelölt megnevezéseket soroltam:
- kifejezetten magyar nemzeti identitást kifejező emlékhelyre való hivatkozás: fakereszt (*cruci de lemn*), magyar hősök parcellája (*parcela eroilor unguri*);
- kifejezetten magyar történelmi egyházra való hivatkozás: kápolna (*capelă*);

- kifejezetten magyar nemzeti identitást kifejező szimbolikus eseményre való hivatkozás: találkozó (miting), tüntetés (protest), gyűlés (ședință).

Szimbólumok a címekben

Ezek a szimbólumok, a magyar médiadiskurzushoz hasonlóan a székelyföldi román médiaorgánumok által, a témában közölt cikkek címeiben is megjelennek:

- az úzvölgyi emlékhelyre való hivatkozások – *Szemeteszsákok a román hősök keresztjein az úzvölgyi temetőben* (Pungi de gunoi pe crucile eroilor români din cimitirul de la Valea Uzului – Informația Harghitei), *Az úzvölgyi temető multinacionális jellege „evidens”!* (Characterul multinațional al cimitirului din Valea Uzului „este evident”! – Informația Harghitei), *„Egy nagy lépés” az úzvölgyi helyzet megoldásában: a nemzetközi hősi temetőből eltávolítják a román katonák keresztjeit* (“UN PAS URIAȘ” PENTRU REZOLVAREA SITUAȚIEI DE LA VALEA UZULUI: ÎNDEPĂRTAREA CRUCILOR OSTAȘILOR ROMÂNI DIN CIMITIRUL INTERNAȚIONAL AL EROILOR – Cuvântul liber), *„Függetlenül attól, a front melyik oldalán volt, minden keresztény megérdemel egy keresztet és ennek a katonai temetőnek ez a lényege...”* („Indiferent în ce direcție a frontului a fost, orice creștin merită o cruce și asta este expresia acestui cimitir militar...” – Informația Harghitei), *Első világháborús román katona maradványait fedezték fel az úzvölgyi nemzetközi hősi temető közelében* (Rămășițele unui soldat român din Primul Război Mondial, descoperite în apropiere de Cimitirul Internațional al Eroilor de la Valea Uzului – Informația Harghitei);
- temetőben szervezett, román szimbolikus eseményekre való hivatkozás: *A Románok Civil Fóruma képviselői az úzvölgyében fogják ünnepelni a Hősök Napját* (Reprezentanții Forumului Civic al Românilor vor sărbători Ziua Eroilor la Valea Uzului – Covasna Media), *A Hadsereg napján hősökre való megemlékezési esemény az úzvölgyi nemzetközi temetőben* (Eveniment de comemorare a eroilor la Cimitirul Internațional de la Valea Uzului, de Ziua Armatei – Informația Harghitei), *A Román Hadsereg napja alkalmából égő fákylák az úzvölgyi nemzetközi temetőben is* (DE ZIUA ARMATEI ROMÂNE, TORȚE APRINSE ȘI ÎN CIMITIRUL INTERNAȚIONAL DIN VALEA UZULUI – Cuvântul liber);
- román történelmi egyházara (ortodox egyházra) való hivatkozás – *Úzvölgye: Ortodox papok megemlékező szertartást tartottak a hősökért a temetőben*

(Valea Uzului: Preoți ortodocși au oficiat o slujbă de pomenire a eroilor la cimitir – Covasna Media).

Az általam elemzett román nyelvű cikkek címeiben magyar nemzeti identitást kifejező szimbólumok ritkán jelennek meg. Pár cikk címében van hivatkozás egy magyarországi párt által, a temetőbe tervezett kápolnáról: *Távlatban az úzvölgyi temetőben – katolikus kápolna, Budapest finanszírozásával* (ÎN PERSPECTIVĂ, LA CIMITIRUL DIN VALEA UZULUI – CAPELĂ CATOLICĂ, FINANȚATĂ DE BUDAPESTA – Cuvântul Liber), *Egy magyar párt kéri egy katolikus kápolna építését az úzvölgyi nemzetközi temetőben* (Un partid ungar solicită construirea unei capele catolice în Cimitirul Internațional din Valea Uzului – Covasna Media). Emellett az újságok említést tesznek a magyar többségű városokban tartott magyar tüntetéssorozatról: *Fotó. Tüntetés úzvölgye témában Sepsiszentgyörgyön* (FOTO Protest pe tema Valea Uzului la Sfântu Gheorghe – Covasna Media), *Ma, június 27-én, újabb tüntetés az úzvölgyi temetőben. A hargitai magyarok többsége közös imádságot akar a románokkal* (AZI, 27 IUNIE, UN NOU PROTEST LA CIMITIRUL DIN VALEA UZULUI. MAJORITATEA MAGHIARILOR HARGHITENI VOR RUGĂCIUNI COMUNE CU ROMÂNII – Cuvântul liber), *Újabb tüntetés az úzvölgyében: „Székelyföld, mindenekelőtt, mindenek fölött, Uram”* (UN NOU PROTEST LA VALEA UZULUI “ȚINUTUL SECUIESC, ÎNAINTE DE TOATE, MAI PRESUS DE TOATE, DUMNEZEU!” – Cuvântul liber), *Erdélyi magyar történelmi emlékművek, törvények engedélyek nélkül építve* (MONUMENTE ISTORICE MAGHIARE, DIN TRANSILVANIA, RIDICATE FĂRĂ AVIZE LEGALE! – Cuvântul liber).

Emellett olyan jellegű címeket is beazonosítottam az elemzés során, amelyekben a magyar szimbólumok és magyar jellegű szimbolikus események kerülnek párhuzamba román nemzeti szimbólumokkal és román jellegű szimbolikus eseményekkel: *Kovászna megye tanácsa ülést szervez Úzvölgyében, ugyanazon a napon amikor a románok a Hősök Napját ünneplik* (CJ Covasna organizează o ședință la Valea Uzului, în aceeași zi în care românii sărbătoresc Ziua Eroilor – Covasna Media), *Kelemen Hunor úgy véli, hogy az úzvölgyi temetőben lévő román katonák sírjai a magyar katonák emlékének a meggyalázását jelentik* (Kelemen Hunor consideră că mormintele soldaților români din cimitirul de la Valea Uzului constituie o denigrare a memoriei soldaților maghiari – Informația Harghitei), *„Egy nagy lépés” az úzvölgyi helyzet megoldásában: a nemzetközi hősi temetőből eltávolítják a román katonák*

keresztjeit ("UN PAS URIAȘ" PENTRU REZOLVAREA SITUAȚIEI DE LA VALEA UZULUI: ÎNDEPĂRTAREA CRUCILOR OSTAȘILOR ROMÂNI DIN CIMITIRUL INTERNAȚIONAL AL EROILOR – Cuvântul liber.

Összegzés

Jelen tanulmány a vidékkutatás, médiakutatás és a székelyföldi szimbolikus térhasználati gyakorlatok elemzésének keresztmetszetén helyezkedik el: a szimbolikus térhasználat székelyföldi gyakorlatainak székelyföldi magyar és román nyelvű médiareprezentációjának elemzésén keresztül próbált rávilágítani arra, hogy milyen vidékképek jelennek meg a Székelyföldről. Pontosabban arról, hogy eltérő, párhuzamos vidékképek médián keresztüli építésével, hogy lehet kifejezésre juttatni egy terület szimbolikus uralására vonatkozó igényt. S ebbe az igénybe hogyan épít bele a média szimbolikus, adminisztratív, jogi, politikai, gazdasági és történelmi kompetenciákat. Az elemzés során láthatóvá válik, hogy a párhuzamos vidékképek nem csupán egymás mellett léteznek, hanem gyakran versengő narratívákat alkotnak, amelyek a közösségi térhasználat szimbolikus tétjeit is kijelölik.

Ezt a párhuzamosságot, a versengő narratívákat az úzvölgyi konfliktus bemutatásakor domborítottam ki. Arra helyeztem elsősorban a hangsúlyt, hogy milyen jogi, adminisztratív, történelmi és szimbolikus kompetenciákra alapozva tart igényt az úzvölgyi katonai temetőre és magára a településre a románság és a magyarság, majd azt is részleteztem, hogy ezeket a kompetenciákat hogyan építették bele egy sajátosan román és egy sajátosan magyar valóságábrázolásba. Ezeknek a párhuzamosan épülő valóságábrázolásoknak a célja pedig az volt, hogy a tér fölötti uralmukat kifejezzék és érvényre juttassák. Azonban ezek az eltérő valóságábrázolások a vidékkutatás szempontjából is rendkívül érdekes vizsgálati tárgyak: hiszen az eltérő valóságábrázolásokban a Székelyföld, mint vidék eltérő módon jelenik meg.

A tér fölötti uralom kifejezésének és érvényre juttatásának ebben a konfliktusban a szimbolikus térhasználat fontos eszköztára volt. S ebben a szimbolikus térhasználatban a megnevezésnek rendkívül fontos szerep jutott. A székelyföldi román és magyar sajtó a szimbolikus eszközöket, ahogy a rövid elemzésben is látszott, eltérő módon nevezte meg. Míg az egyik megemlékezésről írt, mint szimbolikus aktusról, addig a másik temetőgyalázásról számolt be. Míg egyik fél saját katonáinak emlékének ápolásáról ír, a másik fél kegyeletsértést emleget. Tehát a szimbolikus

aktusokat, teljesen eltérő módon nevezik meg. Olyan módon, amely saját valóságábrázolásukba jobban illeszkedik. Ehhez találó módon, érdemes megfigyelni a jelölt és jelöletlen kategóriák elnevezését is. Míg a hős, katona kifejezés mindkét sajtó esetében egyértelműen saját – román vagy magyar – hőseikre vonatkozik, addig a másik fél hőse mindig valamijen jelzővel együtt jelenik meg – magyar katona a román nyelvű sajtóban és román katona a magyar nyelvű sajtóban. A temető neve is eltérő: a magyar nyelvű média úzvölgyi katonatemetőként hivatkozik a sírhelyre, a román nyelvű média nemzetközi sírhelynek nevezi azt. Ezek arra engednek következtetni, hogy a megnevezés nem csupán nyelvi gesztus, a megnevezéssel – főleg szimbolikus dolgok megnevezésével – a média igyekezett kijelölni, kisajátítani és legitimálni saját térértelmezését. Ezekkel a stratégiaileg elhelyezett megnevezésekkel birtoklási narratíváikat igyekeztek alátámasztani, s ezekbe a narratívákba beépítették mindazokat a jogi, adminisztratív, gazdasági és történelmi kompetenciákat is, amelyekről az előbb szóltam. Utóbbiak azt a célt szolgálták, hogy a megnevezésnek teremtsék meg valóságalapot, hogy a felek saját valóságábrázolásukat, s ezáltal vidékképüket tüntessék fel kizárólagosnak és hitelesnek.

Felhasznált szakirodalom

1. Biró, A. Z. (1996): A megmutatkozás kényszere és módszertana. Az etnicitás vizsgálatának szempontjai és esélyei egy közép kelet-európai mikrorégióban. In Gagy, J. (szerk.): *Egy más mellett élés. A magyar-román, magyar-cigány kapcsolatokról*. Csíkszereda, KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja, Pro-Print Könyvkiadó: 248–283. oldalak
2. Biró, A. Z. (1998): „Csodálatos” és „intoleráns” vidék. Jegyzetek a Har-Kov problémáról. In Uő: *Stratégiák vagy kényszerpályák? Tanulmányok a romániai magyar társadalomról*. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó, 167–179.
3. Biró, A. Z. (2006): *Szakmai szintézis a székelyföldi térségben végzett, a szimbolikus térbeéléssel, az identitásépítési folyamatokkal kapcsolatos kutatási programok és szakmai publikációk eredményei alapján*. KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja (kézirat)
4. Biró, A. Z., Gagy, J. (1996): Román – magyar interetnikus kapcsolatok Csíkszeredában: az előzmények és a mai helyzet. Gagy, J. (szerk.): *Egy más*

- mellett élés. A magyar-román, magyar-cigány kapcsolatokról.* Csíkszereda: KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja – Pro-Print Könyvkiadó, 45–111.
5. Bodó, J. (1991): Etnikai jelképek és identitás. In Ujváry Z. – Eperjessy E. – Krupa A. (szerk.): *Nemzetiség – Identitás.* Békéscsaba – Debrecen, Ethnica: 67–70. oldalak
 6. Bodó, J. (1999): Ünnepi események és a média nyilvánossága. In Sárközy, E. (szerk.): *Rendszerváltás és kommunikáció.* Budapest, Osiris – Erasmus Közéleti Kommunikációs Intézet: 222–230. oldalak
 7. Bodó, J. (2004): *A formális és informális szféra ünneplési gyakorlata az 1980-as években.* Budapest, Scientia Humana, MTA PTI.
 8. Bodó, J. (2000, szerk.): *Miénk a tér? Szimbolikus térhasználat a székelyföldi régióban.* Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó.
 9. Bodó, J. szerk. (2021): *Szimbolikus térhasználat. Székelyföldi változatok.* Csíkszereda: Státus Könyvkiadó.
 10. Bodó, J., Biró, A. Z. (1997): Szimbolikus térfoglalási eljárások. In Szabó, M. (szerk.): *Szövegvalóság. Írások a szimbolikus és diszkurzív politikáról.* Budapest, Scientia Humana: 305–332. oldalak
 11. Bodó, J., Biró, A. Z. (2017): Szimbolikus térhasználat változó szerepben. In *Replika*, 105 (5.): 147–161. oldalak
 12. Bourdieu, P. (1985): Az identitás és a reprezentáció. A régió fogalmának kritikai elemzéséhez (ford. Derdák Tibor). In *Szociológiai Figyelő*, I. (1.): 7-22. oldalak
 13. KAM (1996): *Etnikai identitástermelés nyilvános térben. Szimbolikus térfoglalási gyakorlat a Székelyföldön. MTA OKTK kutatási összefoglaló.* KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja (kézirat).
 14. KAM (1999): *A szimbolikus események hatása a román-magyar relációra a Har-Kov térségben.* Összeállította Biró A. Zoltán. KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja (kézirat).
 15. KAM (2002): *Regionális etnikai jelképtár. Szimbolikus emlékhelyek, rituális terek, nyilvános tárgyi jelképek a székelyföldi régióban.* MTA OKTK kutatás. KAM – Regionális és Antropológiai Kutatások Központja (kézirat).

16. Kovács, A. (2020): *Úzvölgye: határmegállapítás miatt ismét bírósághoz fordult Csíkszentmárton*. Elérhető: Székelyhon.ro, <https://szekelyhon.ro/aktualis/uzvolgye-hatarmegallapitas-miatt-ismet-birosaghoz-fordult-csikszentmarton>. Utolsó letöltés dátuma: 2025. 09. 01.
17. Kovács, A. (2024): *Nem halad a csíki közbirtokosságok úzvölgyi tulajdonának*. Elérhető: Székelyhon.ro, <https://szekelyhon.ro/aktualis/nem-halad-a-csiki-kozbirtokossagok-uzvolgyi-tulajdonanak-visszaszerzese-n>. Utolsó letöltés dátuma: 2025. 09. 01.
18. Patakfalvi-Czirják, Á. (2015): Szimbolikus konfliktusok és performatív események a "székely zászló" kapcsán. *REGIO* 23 (2.): 41–76.
19. Patakfalvi-Czirják, Á. (2019): Székelyföld a kirakatban. Szimbolikus tárgyak és árukörforgásuk. In *REGIO* 27 (1.): 81–133. <http://dx.doi.org/10.17355/rkkpt.v27i1.245>
20. Patakfalvi-Czirják, Á. (2021): *A székely zászló a politikától a hétköznapiig*. Budapest: Napvilág Kiadó
21. Patakfalvi-Czirják, Á., Zahorán, Cs. (2017): A román nemzet határai – régió és identitás Székelyföldön és a Moldovai Köztársaságban. *Replika*, 105 (2017/5. szám): 107–145.
22. Van Dijk, T. A. (2001): A kritikai diskurzuselemzés elvei (Ford. Kriza Borbála). In Szabó M. – Kiss B. – Boda Zs. (szerk.): *Nyelv, szimbólum, retorika, diskurzus: szövegváltozatok a politikára*. Budapest, Tankönyvkiadó–Universitasd: 442–477. oldalak
23. Van Dijk, T. A. (2015): Critical Discourse Analysis. In Tannen, D. – Hamilton, H. E. – Schiffrin, D. (szerk.): *The Handbook of Discourse Analysis*. Második kiadás, New Jersey, John Wiley & Sons: 466–485. oldalak
24. Zahorán, Cs. (2013): Románia magyar szíve. A Székelyföld képei a magyar és a román közbeszédben 1989 után. *Pro Minoritate*, 2013/Tavaszi, 170–203.
25. Zahorán, Cs. (2016): Trikolórok, farkasok és turulok földje. Magyar és román szimbolikus gyakorlatok Erdélyben 1989 után. *REGIO* 24 (1.): 226–281. <http://dx.doi.org/10.17355/rkkpt.v24i1.102>

26. Zahorán, Cs. (2024): Kisebbség a saját országában? A székelyföldi románság önreprezentációi. *REGIO* 32 (3.): 75–110.
<https://doi.org/10.17355/rkkpt.v32i3.75>

Felhasznált online források

<https://www.uz-volgye.ro/hu/component/content/article/az-uz-volgyi-katonai-temeto-tortenete.html?catid=8>

<https://once.mapn.ro/pages/documentare>

www.uz.hargitamegye.ro

Abstract

This study lies at the intersection of rural imagery research, media studies, and the analysis of symbolic spatial practices in Szeklerland. By examining the media representation of symbolic spatial practices, it seeks to show how the press can shape rural society and, in doing so, influence the image of Szeklerland. As the subject of analysis, I chose the conflict surrounding the military cemetery in Úz Valley, a conflict triggered precisely by the symbolic marking of space. This conflict was strongly present in the media, which played an active role in symbolic politics, took part in the production of symbols, and amplified symbolic spatial practices. In the analysis, I examine the press coverage of the topic on two levels: first, I explore how the press relates to this issue and how it presents this symbolic event; then, through concrete analysis, I focus on how the symbolic dimension is conveyed in the process of headline formation. The analysis is carried out in parallel on articles published in both Romanian- and Hungarian-language print media outlets in Szeklerland, thus providing a comparative picture of how symbolic spatial practices are represented in the Romanian and Hungarian press.

Keywords: symbolic space, rural media, rural representations, critical discourse analysis